

Преврат у Португалу

Цетиње, 25. септембра

У Краљевини Португалу извршен је прије четири дана огроман преврат, који је изненадио сав културни свијет. Официри завјереници уз припомоћ једнога дијела војске из гарнизона пријестонице Лисабона, збацили су са пријестола млађаног Краља Мануела и прогласили Републику. Краљ је, према једној вијести, заробљен; према другој је са четири вјерна пријатеља успио да се спасе на један брод, који је био у лисабонскоме морскоме пристаништу, док је према једној сасвијем супротној вијести побјегао у енглеско посланство и ставио се под заштиту барјака Велике Британије. Од пет милијона поданика Краљу су се, кад је доспио до љуте невоље, нашли у помоћи само четири вјерна пријатеља. Дале вијести причају, да је образована привремена влада, која је свијема страним државама већ нотификовала проглас Португалске Републике; да је била жестока борба на лисабонским улицама између саме војске, која се била подијелила у два табора: један за Краља, други за републику; да је дјело завјере извршено ноћу на сигнал, који је дан једним топовским метком са побуњене тврђаве; да преврат носи обиљежје обичних војничких завјера, какве је историја забиљежила у Риму пред његов пад и у Византу, кад је у њем завладао царство трулежи и покварености, и напошлетку, да народ није учествовао ни у борби ни у прогласу Португала за Републику.

Толико у први мах саопштавају телеграфске вијести, које у појединостима, али не и у суштини, још треба провјеравати. Тачно је, да је извршен велики преврат. Истина је да млади Краљ Мануел није више португалски Краљ. Чињеница је, да је Европа у Португалу добила уз Француску и Швајцарску још једну већу Републику.

Шта је то у ствари било у Португалу? Какви су ближи и даљи крупнији узроци тој великој промјени?

Отаџбина славнога Камоенса и смјелих средњевјековних мрнара, који су усавршавали велико Колумбово дјело, често је била позорница чудних преврата. Под благим сунчаним небом Португала развио се један народ са бујном фантазијом, са окорјелим фанатизмом, са авантуристичком смјелошћу ратника и мрнара, који је, не имајући сталне воље за реалан рад на домаћем огњишту, тражио славу и тековину у далекој и дивљој туђини. Домовину су међутим исисавали племство и повлашћено свештенство, заснивајући своју моћ на

незнању, индоленцији и љености народне масе. И као да је сама клима много на то утицала. Нерадливи народ, приступачан празновјерју и авантурама, налазећи у благодати климе подстицаја за немар, предавао се безбрижности. А народи, као и појединци, у нераду зарђају, буду способни само за завист, интригу и празну критику. У лакоумислености је Португалце васпитавала рђава управа, кварена од клерикализма, а на критику без рада нагонно их је немар према послу и заради. То опште зло, које маркира португалску историју кроз више пошљедњих вјекова, добро је било дошло повлашћеним друштвеним класама. Оне су се њиме користиле и богатиле су се. Биједи с једне стране и склоност према авантурама с друге стране натјераше прости народ, да тражи хљеба у туђини преко Океана. Португал, чије обале заплускују вали Атлантика, почео је експортирати радну снагу, која је својој отаџбини створила богате колоније. Али код куће је све остало по староме Колоније обогатише највише оне, који су и до тад били богати и повлашћени. Народ и даље остаде незадовољан, јер није умисао сам себи извојевати услове за бољи материјални живот. Његове повлашћене класе нијесу биле као и оне у Енглеској, које су, у истим приликама, умјеле мудро да попуштају и да се стављају на чело народних покрета, како би их послје могле руководити. И тако је Португал бивао поприште честих трзавица и нереда. Обиљежја цивилизације уношена су и у њега, али народ и његови управљачи нијесу своју ђуд хтјели промијенити, да би се могли оспособити за благостање и напредак. Избијала су често незадовољства, и незадовољници су тражили узроке злу у појединим личностима, а не у стању, које је створено општим манама. Критичари, кад би долазили у положај критикованих, радили би исто у другом облику, што су чинили и они, које су критиковали. Кад би са положаја управе и рада сишли међу критичаре, све би рушили, док су са власти све газили. Таквим држањем поткопали су јавну вјеру у истину, правду и слободу и санкционисали су начело, да је, кад човјек има власт у шакама, слободно све и свакога згазити, а кад изгуби власт, да је слободно све разрушити. Између тираније и анархије отаџбина пјесника „Луизијаде“ лутала је, клањајући се час једној, час супротној крајности, док је народ своје душе ставио под ужасну курателу легија калуђера и калуђерица. Је ли чудо, што су у таквоме стању биле че-

сте експлозије, које су се колебале од најдире реакције и деспотизма до анархије? Слабоме ђаку крив је наставник, туберкулозноме болеснику љекар, тако и свијема укупно новијим португалским политичарима био је крив час који шеф партије, час какав министар, највише пак владалац. Најлакше је у таквим приликама окривити онога, који се због висине свога положаја ласно може запазити и ухватити за врат. До врхунца је било дошло незадовољство прије три године под владавином Јоа Франка, који је био прогресиста конзервативац. Хтио је хладном поступношћу, чувајући старо, да уводи корисне и напредне новости чак и помоћу употребе велике силе. У мало што није букнула револуција. Зашто? Тјерао је љенљивце и државне лупеже, заводио је на све стране контролу, стриктно је примјењивао закон, а с друге стране био је необуздан према опозицији, јер у Португалу готово свака странка, кад јој се измакне власт, проповједа анархију. Морао је да сиђе са власти. Међу узрцима своје паду навео је отприлике и ове: Назвали су ме — рече он једноме новинару — најцрним реакционаром, а ја то нијесам био. Пријатељи ме нијесу потпомагали, јер нијесам допуштао да државну касу сматрају својом; опозиционари су вршили надамном терор не зато, да моју тобожњу реакцију замјене својим „слободоумљем“, већ да се дочепају власти и извора материјалног опстанка. Трговина са јавним звањима и протекција бјеше тако раширена, држава толико изнурена материјално од разних партизана и њихових влада, да се морални препорођај није могао извести без највеће одлучности. А употреба одлучности била је названа насиљем, која је ријеч толико заносила непросвијешћене масе.

По паду Франкову погинуше Краљ Карлос и наслједник пријестола. Дође нови Краљ осамнаестогодишњи Мануел, али зло остаде старо. Јављало се у току ове двије године, да се ушло у траг завјери противу Краљева живота, и ономад се све обистинило. Млади Краљ, који још није могао ни да стигне да учини какво крупно зло, све да је и хтио, постао је жртва општег рђавага стања своје земље. Управо као и Луј XVI који је био жртва својих претходника. Само, овдје су португалски официри завјереници и републиканци промашили циљ. Не лијечи се зло у једној држави и народу промјеном капе, но промјеном злих сопствених навика. Данас револуције и завјере нијесу више гаранција преокрета на боље. Може каква завјера да избаци на површину нове музиканте, који ће свирати старе пјесме, те се тијем није ништа по-

стигло. Образовање и васпитање, а прије свега његовање осјећаја дужности, које ће захватити и широке масе, имају да врше поступно онај напредак, којем се некад погрешно тежило путем преврата. И посноци црвенога барјака данас су усвојили то начело. Осим тога, не лежи срећа, напредак и благостање једнога народа само у извјесном облику владавине, био он републикански, или монархиски. И монархија у данашње доба може да буде напредна и богата, док Република за њом може и да заостаје. Све то зависти од карактера и особина извјесног народа. Мудроме и просвијешћеноме народу ништа не смета модерна монархија да развије све своје душевне и материјалне силе, док нерадан и непросвијешћен народ република може још више да ослаби. У ово доба цивилизовани свијет с разлогом се устеже од сваког преврата, осуђује га, чуди му се и дубоко сажаљева народ и државу, у којој се догоди, па и под маском звучних ријечи о слободи, напретку и регенерацији. Особито се такви преврати осуђују ако их инспиришу или изводе официри и војска. Војска у модерној држави може да буде само потпора реда и законитости унутра и одбрана народна и државна с поља, а никако оружје преврата. Чим преступи то правило, постаје обична политичка партија, на коју се примјењују методи политичке борбе: омаловажавање и уништавање. Војска, у коју се завуче политика, престаје бити војска; генерали, који мијењају у својој отаџбини владоце и облике владавине, редовно губе битке у борби са спољашњим непријатељем. Они исти лисабонски официри завјереници и њихови заведени војници, који су погазили заклетву дану своме Краљу и насилно, без плебисцита, прогласили Републику, могу једнога дана да буду исто тако опасни и тој Републици и да погазе вјерност њеној застави. Ко је једном окусио јабуку издајства, томе — како вели један философ — за навијек постаје горка јабука вјерности.

Цетиње, 25. септембра

У старој штампарији било је говора, да ће се руски цар састати ових дана са немачком царем у Фридриху, у Хесену. Кад се та вијест демантује, пошто од тога састајка нема ништа.

Бивши министар Истанбула написао је у Матину — чланак, у коме препоручује, да Француска ни у ком случају не треба да да зајам Турској.

Из Бриса јављају, да су чешки новинари одлучили да оснују чешку новинарску комору која би имала адвокатској комори сличан једокрут рад.

Славањски руски лист саопштио је наглашено да Павловски да велики повлашћеник у Паризу. У исто вријеме одликован је ордемом Леопола Ова. Ту се о Павловском каже, да је 1906. године примио управу министарства спољних послова у којој тешким приликама и да је са енергијом и ревношћу деловао. Особито се призивао истину велике задате Павловскоме за мирољубивост и за пријатељски однос с Енглеском и Јапаном, као и оданост руско-француској алијанси.

Из Петрограда јављају, да се сматра као поуздано, да ће у најскоријем времену Столинин до- бити грофовску титулу. За Столинина се још вели да аспира и за министра спољних послова.

На основу споразума постигнута у августу, из- међу Русије и Турске у погледу ријешавања спора- рата онте, коју Русија тражи од Турске за своје поданике, који су претрпјели штету у руско- турском рату 1877. године, спорно питање пре- даће се свјетском конгресу мира у Хагу.

Између Немачке, Сјерне Америке и Кине, ка- же се, склопљен је споразум ради источно-азијских ствара. Тиме се и може објаснити ови велики пријатељски односи, који су настали између Кине и Америке послје склопљеног руско-јапанског уговора.

У Француској војсци влада врло велико негодо- вање против официра. Оно је у Паризу већ и публично. Када је капетан једног пука позвао вој- нике на ижебу, војници не хтједоше да се ода- зову команди и зајеваше маршесезу.

Насилна резистенција железничара у Босни и Херцеговини завршена је тиме, што им је обежа- но, да ће им се испунити захтјеви.

Српске школе у Турској

С дана у дан стање Срба у ото- манској царевини све је несношљи- вије. Прије се може рећи, да је стање Срба било много повољније прије уставности него сада. Ако се у започетом правцу буде продужи- ло, неће бити никакво чудо ако тамошњи Срби и зајале за рани- јим добом, добом неуставности, ре- акције и тираније, како се уоби- чајило називати предуставно доба. Јер ово што се са Србима чини сада није чињено ни за вријеме неу- ставности.

Док у славу устава и слободе насилничка рука пали српска села, убија, мршвари и прогони невине Србе, дотле им ни школе не остав- ља на миру.

Срби су до сада могли отворати и држати школе и на основу при- вилегија, што их је добила васе- љенска патријаршија и на основу државног закона о просвјети.

На основу привилегије васељен- ске патријаршије Срби су отварали школе по одобрењу митрополита, у чијој се епархији школа хтјела. О томе се само извјештавала над- лежна власт ради издавања потвр- де, русат наме. Како је митропол- лит једини надлежан да води бри- гу и старање над школама у сво- јој епархији, то ни школе ни на- ставници нијесу подлијегали никак- вом другом надзору и његово по- стављање наставника било је пу- ноправно.

ПОДЛИСТАК

У шуми

— Написао Словенац Макс Шикошек —

(3)

Тог пута су стази пред Борисовим про- зором три љака: двоје су плали пушке а један велики штап. Купали су по оку и вратица и никили. Најзад се указа Борис и отвори прозор и погледа напоље. Гле, гле, тамо стоји дуг Јован с дугом пушком, уз њега Владимир и Славко носе, као по навик- ни, штап.

«Доле доћи, доље! Идем у лов, да се проведемо, видиш како је лијепо вријеме. Ти дремљивко, брзо доље!»

Тако су пресрели Бориса сва тројица и њему је то годило.

«Одмах долазим, причекајте мало!» одго- ворно је п затворно прозор.

Борису је било веома мило што су дошле његове колеге: сад му је било тако чудно при срцу кад се сјетио синоћног састанка. Непријатно му мучило да са зна ко је она госпођица, што је синоћшла у друштву оног господина; та госпођица, која му је тако омиљала чим ју је видио, чим ју је срдио. Како је био несприродан, некултант: шта ли сад мисли госпођица о цуном љаку послје синоћног догађаја? Држаће га за бандита, за пугалова или за каквог насртљивца каквих обично има

Гдје се нијесу могле отворити патријаршиске школе отворане су приватне на основу закона о про- свјети. Њих је отварало једно лице, које се сматрало као власник шко- ле и дужан је био да молбу за от- варање школа поднесе у име од- ређеног броја српских домова. Ове школе су подвргнуте надзору школ- ских власти.

Сада турске власти хоће грубом силом да униште те привилегије и да присвоје себи право, да имају она иста права и што их имају и над приватним школама. Зато тра- же да се наставници њима легити- мирају и да их они потврђују, не признајући митрополитима никаква права у томе и не обзирајући се на при- вилегије васељенске патријаршије.

Због тога су почели да забрању- ју рад свима оним наставницима, који им не поднесе на потврду школске дипломе и који се осла- њају на стечене привилегије. Такве учитеље они хапсе или прогоне, протјерујући их као обичне скит- нице и школе затварају. Према томе хоће насилно да униште све па- тријаршиске школе.

Па и са тиме се нијесу задово- љили. Насрнули су сад и на све наставнике школа, који нијесу ото- мански поданици. Влада је издала забрану, по којој страни поданици не могу радити по отоманским шко- лама. Због тога у Пљевљима ни гимназија ни женска радничка шко- ла није могла да почне рад, пошто нема наставника који су отомански поданици.

И на тај начин као што су за- творене све српске школе у рашко- призренској епархији, тако ни шко- ле у Пљевљима неће моћи да раде.

Овим се очигледно газе црквено- школске привилегије од стране са- мих власти, као што се изграђају и међународни уговори, јер ти на- ставници, којима се забрањује рад што нијесу отомански поданици, махом су из Србије, а по турско- српском трговинском уговору и по српско-турској консуларној конвен- цији српски поданици имају права да службују при српским школама.

Васељенска патријаршија се већ ангажовала за ову ствар и преду- зела је потребне кораке, да очува своје привилегије и одбије сурову насртљивост турских власти како јој не би крњиле стечена права, а иначе ће се учинити све, да се овим незаконитостима стане на пут како би закони бар од стране власти били заштићавани, а не повређи- вани као што је ово случај.

по великим мјестима. — Опет и опет му се лице наоблачило: ох, кад би се данас срдио тим лијепо, сасвимем другаче би се попа- стао. Све, све би јој казао, сад му то већ не би било тешко, охрабрио би се кад би опет гледао у цуначко лијепо лице. Да, кле- као би на сред пута, клекнуо би и молио је за опроштај и молио за наклоност, молио за љубав, молио... Испричао би јој све: от- крио би јој своје немирно срце, које тако чезне... И, кад би је лијепо умолно, лијепо на коленима и сузним оком, простосрдчним погледом, а кад га она не би отпоздравила. И зашто не би отпоздравила ох, срећан, пре- срећан би био кад би повратио њену горку љубавност.

А она, шта је она сада? Горко се осмјехну, гњев му је разашлио душу — скоро је он уз њу: он је занима, он је води у шетњу, он је њен — вјерник. Када би га још видео једанпут уз њу, ох како би га... Осјетио је надчовјечанску моћ, страшно је шкрилило зубима, плам му је спнуо из очију и у том гњеву је засузио: за њу је заплакао, за њу би дао и себе. Тако она има другог, а он, Борис, сам је, тако сам...

Зато му је било врло пријатно што су на њ чекали његови пријатељи, да похита у шуму и ако онада пошљедњи лист с дрвета и не почаси. Надао се да ће утјехе свом срцу и за своје узбуђене живне у друштву

Српски народ у отоманској им- перии својом коректношћу, лојал- ношћу и одмереним држањем ни- је дао повода да се са њиме тако поступа; најмање су српски настав- ници заслужили, да их турске вла- сти прогоне и тиранишу.

Српски живаљ у тим потлаченим крајевима на жалост није имао при- лике да се просвјеђује и да своје синове спрема и васпитава за уз- вишени наставнички позив — на жалост и оно мало што их има, разбјегло се од насиља и зулума, те би биоградски листови већу у- слугу учинили општој ствари када би се боље и брижљивије заинте- ресовали за те узроке него што многи од њих пуне ступце из- мишљотинама о нашој земљи — те мора ван земље да их узима. А ако се буде овако са њима и на даље радило, неће бити никакво чудо, ако и у будуће неће моћи своје синове да има за те послове, јер ондје гдје се иде на угушавању писмености и просвјеђивања, гдје се насилно ради да царује мрак и незнање, апсурдно је и помишљати на одгајивање просвјетних пионера.

Нова Турска, која врло радо хо- ће да се представи као напредна, слободоумна и солидна, баш самим тиме себи врло рђаву услугу чини, јер се пред цијелијем свијетом при- казује као назадна и мрачњачка земља, којој напредак и просвјеђе- ност смета и која од сваког прогреса преза и жели да буде и оста- не само — царство мрака.

Нови руски министар

— Ко је Сергије Димитријевић Сазанов —

За новог руског министра спољних по- слова на мјесто Извољског, који је од- ређен за великог руског посланика у Паризу, постављен је Сергије Димитрије- вић Сазанов, досадашњи шеф министарства спољних послова.

Нови руски министар спољних послова је добар и вешт политичар, велики сло- воугодник и у вођењу спољном политиком рјешавачи са изванзавидним правцом. Он је рођен 29. јуна 1870. г. у губер- нии разанској из врло нуљне породи- це. Александаров син у Петрограду свр- шао је 1891. г. и одмах ступио у минис- тарство спољних послова. Радећи у ми- нистарству са особитом вољом, он је прво почео да проучава интересне сфере руске у централној Азији и када је о то- ме подио испричан извјештај награђен је тиме што је постављен за другог секре- тара, 1886. г. а годину за тим постављен је за првог секретара министарства. Из Петрограда је 1890. г. премјештен у Лон- дон за секретара посланства, гдје је, са послаником бароном Шталом, радио на објашњењу Русије и Енглеске. Из Енглес- ке је био премјештен 1894. г. у Рим за

расположених другова или у блаженој шумској тишини.

Зграбио је пушку и сисао из стенице. Бурим несрећом су га поздравили тројица а Борис их је као некад отпоздравио сав забуњен. И отишли су. Задњи је корачао Борис с пу- шком о рамену и замишљен... Успљаво се, да би се живахно разговарао са Владимиром као некад. Већ је Владимир тако отпочео припо- виједати веома занимљиву историју с чудно- ватим свршетком и Борис је слушао његов пријатни разговор, али га није разумио ништа, готово ништа. Успљаво се, да би га Влади- мирова прича занимала а мисли су трепутно одлетјеле негдје далеко, врло далеко, можда у шуму, можда к води вили бродарини... И најзад, кад је Владимир застао с пуним трудом приповједањем, Борис га је замишљао.

«Шта си радио? Кажи још једном».

Владимир је опет поновно послушно нота- ко, али, на жалост, Борис је био данас глав и нијем. А кад га је што запитио Јован или Славко, убоги Борис одговарао је тако дво- смислено, ја су отпочели сви троје двоумити о његовој нормалности.

«Али, Борису, тебе је сигурно синоћ мје- сец голио или си дуго остао у гостионици, сав си, човјече, тако савиљ, да нити знаш гдје и како идемо; ти се за нама спотичеш. Бога ми, ти ћеш данас видјети мјесто јед- ного лена три».

Тако га је почео пецкати Јован, видећи

секретара посланства код Папе, гдје је пробавио пуних десет година. Концесије, које је Папа дао руској Пољској, његове су заслуге. Одатле је Сазанов постављен за коморника цара, а након годину дана постављен је за савјетника лондон- ског посланства, гдје је успио да приби- ближи Енглеску Русији и да закључи спо- разум између ове двије земље у погледу Персије и Авганистана. Послије двије го- дине Сазанов је опет отишао у Рим, али овог пута као министар резидент при Ватикану, гдје га је такође очекивала де- ликатна мисија: требало се ријешити пи- тање о наименовању једног католичког архиепископа у Русији и Сазанов је то питање тако ријешио, да је за то био унапријеђен за опуномоћеног министра и изванредног посланика. За шефа у мини- старству спољних послова Сазанов је постављен послје анексије Босне и Хер- цеговине, одласком Чарикова у Цариград. Као помоћник министра, Сазанов је имао прилике, да и сам управља министарством и да рукује спољном политиком, у чему је показао врло много вјештине и дара. Руско-јапански уговор његово је дјело, као год и уговор с Кином.

Сазанов је по жени рођак Столинину, нашенози су.

Као поборник руско-енглеског спора- зума, Сазанов је био ватрен приврженик и споразума са Француском.

Стављајући се на чело руске спољне политике са свим је природно, да ће он радити у духу руско-француско-енглеског споразума, а као присталица национа- листичког правца у спољној политици, обраћа ће пажњу много већу Балкану, ра- дећи у корист балканских Словена, који у њега полажу врло велике наде, увјере- ни, да ће он на своме новом положају учинити све, да им олакша тешке при- лике у којима се налазе и да ће се уви- јек залагати за угрожене њихове интересе. Зато и ми долазак његов на чело руске спољне политике с радошћу искрено поз- дрвљамо.

Железница кроз Лику

Српски и хрватски листови у велико се баве питањем о железници, која би пролазила кроз Лику како би се спојила далматинска железничка мрежа са угар- ском и аустриском. Спајање ово изази- вали су државни и стратешки интереси. Између Аустрије и Угарске то је утврђено пошљедњим уговором. Угарска се оба- везала да ће саградити железницу од горњо-карловачко-ријечке, до далматин- ске границе, а Аустрија доњи дио. Имало се само приступити пословању, пошто су сви претходни радови били утрђени и концесија за ову железничку пругу већ дата. Али послје пада Бекерлове владе у томе се не само застало, него и нема никаквог изгледа, да ће од тога што бити. Садања угарска влада оду- стала је од пројектованог правца, пони- штити је уговор о изradi ове железничке пруге и ради на томе, да се обиђе Лика и да се спајање аустриске и угарске же- лезнице изврши другим правцем, запад- ном босанском границом. Као разлог зато наводи се што би ново-пројек- товани план стајао за четрдесет ми- лијона круна јевтиније од првог пројек- тованог плана преко Лике.

на Борисову лицу знаке неке загопете ре- сигнације, које су изгледале Јовану по њего- вом сопственом искуству управо тако као кад је човјек у понедељак мазуриц.

«Ти нећеш видјети ни једнога, само ако себе погледаш!»

«Пама је ипак жао што смо те пробудили, јер си тако савиљ, да би ти најбоље при- стојало постеза».

Борис је и даље ћутао и готово му је већ приседао то друштво. Зажелио је опет самоће, несметане самоће. Они га сматрају за нијанцу, за вјетропира, а не знају, ни- ги имају појма шта се збива у његовим гру- дима, у његовој глави и право је да не знају. Ах, кад би знали, тек онда би га пен- кали. Не да он свој свијетли идеал, да би се титрали са њиме ти неувиђавни људи и гравитирали са свадашњим кад је њему то тако празнично, тако узвишено.

И ћутао је, идући хитро. Другови су му се задовољали с резолуцијом, да је Борис још од синоћ пијан. Да, имају права, пијан је, али не од вина, него од посвећености, од нечег вишег, што ти бедаци појмати не мо- гу, а он им не мора казати — никад.

Ступао је сав срушен, сав изнемогао.

(Наставиће се.)

Зато је сасвим оправдано избило не-
годовање због оваквог рада и српски
листови у Аустро-Угарској са једним ди-
јетом хрватских листова устали су про-
тив тога. Нема сумње да ће и листови у
Босни и Херцеговини да се одупру овом
пројекту, јер тај дио пруге што ће про-
лазити кроз Босну неће бити од велике
користи по Босну и Херцеговину, а мо-
раће трошкови обије ове анектиране
земље да плаћају. Босна ће морати да
гради пругу, која неће служити њеним
прометним интересима, него транзитном
промету Аустрије и Угарске.

Како Лика железница има велики
привредни и национални значај за Србе
у тим крајевима, то ћемо се и ми заустави-
ти на овоме питању и о њему прого-
ворити које како бисмо и наш читалачки
свијет о томе обавијестили.

Лика се налази на југу Хрватске кра-
љевине и дијели је од Далматине пружа-
јући се са запада морем од острва Крка,
испод Сепске Ријеке све до острва Пага,
више Задра, а десно босанском грани-
цом све до огранака динарских планина.
Она је, због своје кршевитости и напу-
штености, осиротила, те је бројно слабо
насељена. То је некадашње гнијездо срп-
ских соколова, о којима наше народне
пјесме много говоре: Ту је Сеп, Удбина,
Госпић и друга места гдје су били љути
бојеви и окршаји. Немајући довољно
земље за обраду, а при томе налазећи
се у врло рђавим приликама и запусте-
лости, тамошње становништво је прину-
ђено да лута по свијету и иде на зараду.

Добијањем железнице Лика би врло
много допринијела својој напредку и
знатно побољшала економске прилике,
те би и тамошњи свијет био у могућ-
ности да мало одахне душом и живи
бољим животом.

Али ето то им се не да. Не да Угарска,
којој је прва брига да се она користи, а
другима како буде.

Посланик у бечком парламенту д-р А.
Тресић-Павичић написао је у задарском
„Народном Листу“ чланак, у коме је из-
вио, како су он и посланик Вуковић у
министарствима интервенирали у питањи-
ма интереса Далмације, па и њених
железничких веза. Министар железница
није хтио дати никаквог одређеног од-
говора. О разговору с министром-пред-
сједником бароном Биертом саопштава
д-р Тресић ово:

„По ријечима министра-предсједника
разумјесмо, да је градња преко Лике или
до Новог, за дуже времена запела, што
ради отпора Мађара, што ради слабоће
аустријске владе. Чинило ми се да могу
разумјети из ријечи г. министра-предсјед-
ника, да је аустријска влада показала
нешто више енергије у питању Аржано-
Бугојно. Јавна је тајна, да су обе владе
биле склопиле уговор, да ће Мађарска
влада градити пругу Шамац-Добој, а а-
устријска Аржано-Бугојно. Мађарска регби
да је ту идеју напустила, али по уговору
Аустрија не смије градити пругу Аржано-
Бугојно до 1912. Сада регби, да аустри-
јска влада тражи, да јој буде слободно
и прије изминућа споменутог рока гра-
дити пругу Аржано-Бугојно“.

Далматински сабор

— Отварање и рад сабора —

Задар, 20. септембра

Данас је отворен далматински сабор,
сазван у јесење засједање. Отварању са-
бора присуствовали су многи посланици
док су сви правашки били одсутни.

Као што је познато, прошло засједа-
ње сабора било је неуспјешно, јер су
правашки водили опструкцију. Њихова оп-
струкција била је толико моћна, да су
сједнице саборске морале бити закључе-
не. Од опструкције правашки нијесу ни
сада одустали и тако ће сабору прије-
тити озбиљна опасност, да не буде при-
пућен, да се закључи, не учинив ништа,
само ако се не предузму кораци да се
правашки придобију, да напусте опструк-
цију.

Саборски клуб хрватске странке још
смио је конституисан. За предсједника
је био прво изабран др. Петар Чингри-
ја, али како је у његово име посланик
Медини изјавио, да се Чингрија те ча-
сти не може примити, изабран је др.
Анте Трумбић.

Прва сједница није дуго трајала. Држа-
ли су само поздравне говоре предсјед-
ник др. Ивчевић и намјесник Нардели.

Пошто је одао пошту умрлом посла-
нику пок. Вицку Милићу, за кога рече,
да је један од најмаркантнијих посланика
био, изрекао је законе који су санкцио-
нисани и онда је пријешао на буџет. У
томе говору истакао је рђаво финанси-
ско стање Далмације, због чега треба
повисити порез и склопити четвороструки
зајам. На крају је апеловао на увиђавност
посланика како се не би опструкција
продуживала на штету опште ствари.

Говор далматинског намјесника је био
врло кратак. Прво на српском, а по том

на талијанском говору он је поздравно
посланике и обећао да ће учинити влада
све за напредак земље и да ће излазити
у сусрет жељама посланика.

Послије подне поведени су преговори
са правашким посланицима о споразуму.
До споразума још није дошло, али врло
лако може да се споразум постигне, са-
мо ако чланови хрватске странке права
не буду неувиђавни и не претјерају у сво-
јим захтјевима.

Поред осталог, њима ће се дати и то
задовољење што ће се изабрани посла-
ник у Макарској д-р Рибичић одрећи
посланичког мандата, због кога су се
правашки били толико наљутили, да им
је и то био један од узрока за опструк-
цију.

Српство

Пјевачки дом у Биограду. Пјевачка
дружина „Станковић“ намислила је, да
подигне пјевачки дом у Биограду, који
би у исто вријеме био и споменик једно-
ме српском великану Станковоћу Корне-
лију, који је целокупну снагу живота и
духа свога посветио народном животу.
Оно, што је Доситије био за српску књи-
гу, Вук за српски језик, Станковић Кор-
нелије био је за српску народну музику.
Он је први постао скупљач народних ме-
лодија и народних компониста. Онај, који
разумије значај народних мелодија пра-
вилно ће ошчејити и заслуге Корнелија
на томе пољу. Пјевачка дружина „Стан-
ковић“, која носи његово име, жели да
отргне спомен његов од заборава и да
му уз припомаћу просвјешћених Срба и Срп-
киња подигне споменик, који би у исто
вријеме послужно као центар српског
умјетничког свијета. У том циљу, она је
с одобрењем министра народне привреде
приредила једно коло срећака, које већ
преко својих пријатеља растура и продаје.
С обзиром на малу цијену истих (комад
1 динар) и на вриједност згодитака, који
ће бити у државним лозовима 2^а дуван-
ским и црвенога крста, као и пробраним
музикалијама Корнелијевих, а највише
што је приход од истих намијењен овом
родољубивом дјелу, нада се, да ће је у
овом подухвату потпомоћи сви просвје-
ћени Срби и Српкиње, нарочито свеште-
ници, учитељи, професори, чиновници и
други редови наше српске интелигенције.
Срећке се могу додати од управе дружи-
не „Станковић“ Краљ. Милана у л. бр.
71. Вучеће је 2. децембра под контро-
лом државне власти.

Аграрни покрет у Босни. Неријешено
аграрно питање с дана у дан све теже
пада народу у Босни и Херцеговини та-
ко, да пријети озбиљна опасност, да се
потпуно изгуби и што подигну противу пла-
ћања хака. У сјеверном дијелу Босне
аграрни покрет је толико набујао, да су,
сељаци отказали плаћање агама десетине,
те су власти били принуђене, да траже
у помоћ војску и да њоме уведе мир.
Овај поступак потпуног кметова је пот-
пуно разумљив, само се чудимо власти-
ма што још једнако затежу са ријешењем
аграрног питања и што уображавају да
ће моћи оно и на даље остати нерије-
шено како би служило као јабука заваде
међу народом.

Срби велеиздајници. Међу Србима
који су у Загребу били оптужени због
велеиздаје био је и учитељ Петар Пет-
ровић из Скрада, који је из затвора пу-
штен уз неке услове. Ту скоро Петровић
је био поново лишен слободе зато што
је без дозволе напустио мјесто боравка
и обилазио нека села. Сад је Петровићу
повраћена слобода пошто је утврђено,
да је он са знањем власти ишао по
околини Скрада.

Словенство

Живи споменик. Г. 1912. у Русији ће
се прославити на свечан начин стогодиш-
њица похода Наполеонова на Русију. Због
тога се још сада почеле да чине припреме
и прикупљају спомене за прославу. Тако
је пронађено да у Москви живи још јед-
ан подофицир из тога доба. То је Иван
Васиљевић Зарин, старац од 108 г., који
је као дјечко добровољно учествовао у
рату и за вријеме рата добио подофи-
цирски чин. Он изгледа врло добро.
Отац му је умро у 142, а мати у 128
години.

Српско-бугарска конвенција. По ви-
јестима из Биограда, ради се на томе да
се између Бугарске и Србије закључи
конвенција. Због тога су, веле, у Софији
отпутовали А. Стојановић, б. предсједник
Н. Скупштине, д-р Лазо Пауч и Марко
Трифковић бив. министри.

Највећа земља на свијету

— Колико има свега Руса —

Да ли Русија напредује?

На то се одмах може одговорити тачно
и одређено: Русија напредује. Она напре-

дује у сваком погледу, а нарочито бројно.
Статистика пописа је за то најбољи до-
каз. Расмотримо га.

Први попис, који је 1724. год. извршен
у Русији, показивао је свега четрнаест
милиона становника. Послије непуних 20
година, кад је ступила на пријесто Јели-
савета Петровна, у год. 1742. Русија је
бројала шеснаест милиона становника.

Но од тога доба прираштај рускога
становништва нагло се повећава: осам-
наест милиона становника у 1760. год.;
двадесет и осам милиона у 1782; тридесет
и шест милиона у 1800; четрдесет и један
милион у 1812; четрдесет и пет милиона у
1815; шесдесет милиона у 1835; шесдесет
и девет милиона у 1851. години. Попис од
1858. год. дао је седамдесет и четири
милиона а у год. 1899. сто двадесет и
седам милиона.

На дан 31. децембра прошле 1909. год.
попис је достигао огромну цифру од
160,100,000 становника!

За непуних тринаест година број ру-
скога становништва повећан је са 33 ми-
лиона и 199 становника, скоро колико из-
носи цијело становништво Француске!
Сваке године дакле Русија повећа број
свога становништва за два и по милиона
душа. Из овога излази, да је Русија,
највећа држава на свијету по пространо-
сти, а послје Кине, и најмногобројнија
на цијелој земљиној кугли. Она има 77
милиона становника више од Сјев. Аме-
рике, 99 милиона више од Њемачке, 111
милиона више од Јапана, 121 милиона
више од Француске. Кад би се снага
једнога народа мјерила само по броју
војске, Русија би могла да овлада цијелим
свијетом. Али то данас није случај. Че-
тиристомилони кинеско царство тукао је
Јапан који нема ни пуних педесет ми-
лиона становника.

Огромно становништво Русије све ће
се више умножавати, јер му не оскудева
земља за обрађивање. У Русији има свега
83 становника на квадратну врсту земље,
док на тај исти простор Белгија броји
273 становника, Холандија 177, Њемачка
и Француска по 83.

Европска Русија која је просторно већа
од цијеле остале Европе, броји 116 и по
милиона становника, док читави предјел
стоје још необређени. Сама Сиберија
може да исхрани четрдесет милиона људи
а данас у Сибиру нема више од 7,878,000
душа.

Руска је индустрија још у повоју. Она
би могла хранити десет пута више рад-
ника. Јер само предно Пољске и поред
своје мале просторности и благодарећи
многобројним фабрикама, броји 11,672,000
становника, дакле по 127 њих на ква-
дратну врсту, док дајека провинција
Иркутск не броји више од једног једи-
ног становника на десет врста!

Статистичари предвиђају да ће идући
попис становништва који ће се обавити
послије десет година достићи цифру од
двје стотине милиона душа.

Кратке вијести

Штадлер у Риму. Надбискуп Штадлер
из Сарајева, познати Србождер, отпуто-
вао је опет у Рим. Држи се, да је отишао
због спора који је настао између њега
и калуђера франевачког реда у Босни.

Штајерски сабор закључен. Из Ст.
Граца јављају, да је владарским своје-
ручним писмом закључен штајерски сабор.

Демонстрације у Бечу. И у Бечу су
биле демонстрације. Демонстрирао је око
3500 људи пред општином због велике
скупоће меса.

Клерикарна борба у Шпанији. У
Шпанији се непрекидно води очајна борба
између клерикала напреднијих елемената.
Ових дана су клерикали држали своје
скупштине у свима већим мјестима у
Шпанији и том приликом приређивали
манifestације, због чега су и либерали
и републиканци приређивали против клерика-
лне манифестације. У Валенцији и Сарагози
дошло је и до сукоба. У Валенцији је
између клерикала и либерала дошло и до
туче, те је том приликом било рањених и
на једној и на другој страни.

Несреће у свијету

Несреће при аутомобилским тркама.
При аутомобилским тркама, које су биле
у Њу Јорку, било је неколико несрећних
случајева. Четири њих платили су живо-
том, а пети је пао тако незгодно, да му
је аутомобил одсјекао главу.

Жељезничка несрећа. На станици ра-
кошкој у Угарској судари се путнички и
теретни воз и том приликом је настра-
дало дванаест путника, од којих се један
налази на смрти.

Тровање у Пешти. Четири породице
обољело је од гљива, које су јели. Гљиве
су биле отровне и тако је страдало
њих 21.

Дневник

Краљев рођен дан. Данас на
рођендан Његовога Величанства
Краља Господара, било је у двор-
ској капели свечано благодарење,
које је служило Његово Високопре-
освештенство Госп. Митрополит. На
благодарењу су били осим Краља
и Краљица сви чланови Краљев-
ске Породице, Краљевска Влада,
руски посланик и воји аташе и
великодостојници војног и грађан-
ског реда. Пред црквом је била вој-
ска. Господа чланови дипломатског
кора записали су се у Двору у књигу
Његовог Величанства Краља.

Вратили се са Тополице. Њи-
хова Краљевска Височанства На-
шљедник Краљевић Данило и На-
шљедница Књагиња Милица вра-
тили су се ономад на Цетиње са
Тополице, гдје су провели више дана
ради одмора.

Депутација из унутрашњости.
У четвртак послје подне Његово
Величанство Краљ Господар при-
мио је још једну депутацију из у-
нутрашњости. То је било братство
Милоњића, из кога потичу Гвозде-
новићи из Подгорице. Они су —
њих 20 на броју — нарочито дошли
да честитају Њиховим Величанстви-
ма Краљу и Краљици педесетого-
дишњи јубилеј и краљевску круну.
Његово Величанство Краљ Госпо-
дар их је примио врло срдечно
пред Двором. Испред депутације
Краља Господара поздравно је г.
Захарија Гвозденовић, трговац из
Подгорице, кратким говором, који
је био пропраћен бурним клицањем
„Живио!“ Пошто је Краљ Господар
отпоздравио депутацију разговарао
се са појединима, распитујући о до-
маћим пословима и приликама. Бур-
ним клицањем депутација се рази-
шла у највећем расположењу и да-
нас отпутовала својим кућама.

Посланство у Биограду. Многи
српски и хрватски листови доносе
вијест како ће Црна Гора ускоро
отворити посланство у Биограду,
па су се већ пожурили да учине и
именовање посланика нашег у Би-
ограду. Све те вијести не одгова-
рају стварности.

Корисна одлука. Централни Од-
бор за прославу Господарева пе-
десетогодишњице владавине, који
је још на окупу ради свршавања
многих заосталих накнадних искр-
слих послова, донио је ономад од-
луку, да се изда књига споменица
о јубиларној прослави и прогласу
краљевине. У тој књизи биће скуп-
љено све што се односи на про-
славу, биће описани сви важнији
моменти из исте и сам ток свеча-
ности, биће донесени сви важнији
говори, изјаве, честитке, адресе,
здравнице и сви написи из српске,
словенске и стране штампе, којима
је ова поздравила Господарева пе-
десетогодишњицу и проглас Црне
Горе за краљевину. Та ће књига у
истини бити једна за свакојега сина
ове земље и све њене пријатеље и
поштоваоце драгоцјена споменица,
у којој ће се наћи толики документи
принесени са разних страна свијета
у корист угледа Црне Горе. Она
ће бити рјечито писани доказ о
ономе великоме уважењу, што га
је Својим педесетогодишњим радом
стекао за Свој народ и Себе наш
владалац. Централни Одбор веома
је мудро учинио, што је донио од-
луку, да се таква књига што прије
изда и разашље.

„Балканска Царица“ у Загребу.
У прошлу недељу у вече први пут
је на сјајној позорници браће нам
Хрвата у Загребу приказана „Бал-
канска Царица“, драма нашега Го-
сподара. Улоге су биле подијелиле
међу себе прве и најбоље снаге
Хрватскога Казалишта. Представ-

љао је чак и сам Андрија Фијан, драмски првак на словенскоме југу. Он је представљао кнеза Деана. Како нас извјештавају из самога Казалишта, управа казалишна на неколико дана раније побудила је код загревачкога грађанства велико интересовање за Господареву „Балканску Царицу“. Позоришни плакат, разаслан по вароши, обратио је особиту пажњу на представу драме и узвишенога писца. Иодиста, у вече на дан представе величанствено Хрватско Казалиште бјеше дупке пуно посјетилаца. Био је ту свијет загревачкога грађанства. Све многобројне ложе биле су препуне дама и госпоне из првих кругова. Партер и паркет заузео је млађи свијет, у којем бјеше велик број студената. Глумци су одлично представљали. Г-ђица Вилхарова, као Даница, односила је рекорд. Умјетност Андрије Фијана и тога је вечера свакога очаравала. Поједини пасуси, нарочито они са патриотском тенденцијом, били су бурно поздрављани. На Даницу је бацано цвијеће из ложа и партера, а узвишеном писцу одушевљено се клицао. Публика је била одушевљена, и својим осјећањима за драму и њену родољубиву садржину давала је израза чак и за вријеме трајања сцене, што је у Загребу велика ријеткост.

Његово Величанство Краљ примио је тијем поводом из Загреба телеграфске честитке.

Хвала браћи Хрватима на таквој лијепој пажњи према нама!

Хвала управи Краљ. Хрватског Казалишта и његовим члановима на љубави и труду, који су уложили, да прва представа „Балканске Царице“ у лијепоме Загребу испадне тако сјајно!

Допутовао. Г. Милан Рамадановић, новонаименовани вршиоц дужности начелника министарства унутрашњих дјела, допутовао је синоћ из Улицина и у понедјељак ће примити своју нову дужност.

Буџет за 1911. Под надзором и руковођењем министра финансија г. Јерговића у министарству финансија отпочео је брижљиви рад на састављању буџета државних прихода и расхода за 1911. годину. Министар финансија актом је позвао сва остала министарства и државна надлештва, да му у најкраћем року поднесу прорачуне засебних расхода, те ће према истијема бити састављен цио буџет, који ће прије штампања бити коначно претресен у Министарскоме Савјету.

Страни путници. У четвртак пред вече допутовао је на Цетиње врло велики број путника, који се одмах сјутрадан вратили у Котор. То су били Енглези обојег пола, који су у Котор допутовали засебним паробродом Куковог друштва. Како нијесу имали довољно подвозна средства, то је на Цетињу био само један дио, који је износио ако стотину њих.

Велики број ускока. У прекограничним крајевима нашим у отоманској империји толики се притисак врши над нашим, као и над Арбанасима, да су многи од њих принуђени, да напуштају своје огњиште и да испред насиља бјегају, пребјегавајући на нашу границу како би само спасли главе. Број ускока врло је велики.

Вијести из Португала. Пошљедње вијести из Португала гласе, да се млади Краљ Мануел искрцао са цијелом краљевском породицом у Гибралтару, гдје је од енглеског гувернера и масе народа био симпатично поздрављен. Преврат у Лисабону извршила је само војска, ко-

јом су командовали официри завијереници. Много је било мртвих и рањених, пошто је један дио војске био вјеран Краљу. Ближих појединости о догађајима још нема.

За предају писама. На неколико мјеста на Цетињу намјештене су нове касете за предају писама, које се знатно разликују од досадашњих. Нове поштанске касете не само да су љепше и укусније него су и много практичније, јер отвори за писма имају своје поклоце, које у случају елементарних непогода заштићују писма која се стављају у њима или кад се стављају. Било би добро кад би се тим касетама замијенили све досадашње сандучаре на угловима пријестонице.

Позориште. Вечерас у част рођења Њ. В. Краља Господара даје се представа „Књаз Арванит“, драмски чин, а сјутра, у недјељу, комедија „Покојни Тупинел“, која се и раније давала.

Изостао. Због нагомиланог материјала други дио нашег чланка „Црногорски број Б. Виле“ изостао је из данашњег броја. Донећемо га у броју за овим.

Ликвидациони Прославни Одбор. Објавом од 22. ов. мјесеца ликвидациони прославни одбор саопштава грађанству, да има још на расподају страмаца, декица, вуњених пових, павлака, пешкира, ножева и ипруги, разних чаша и боцуна, црта разне величине и т. д., и то све још за *кратко вијеме*, пошто ће се остатак непродајних ствари у брзо уступити и препродавати, који ће их, наравно, по скупој цијени продавати. Исти одбор јавља заинтересованијема, да ће на основу нове одредбе госп. Министра финансија и грађевина од 22. ов. мј. бр. 5283 отпочети у сриједу, 29. ов. мј. у 8 сат изјутра *с расподајом греди* и другог грађевинарског материјала, по реду писмених пријава, које ће се примати у канцеларији одборској 26, 27. и 28. ов. мј. у обично канцеларско вијеме. Појединцу или за поједину градњу леће се моћи продати више од 15 греди или света то метара 111 просјечне дужине.

Књижевност

Књижевни оглас. Никола Р. Мишић секретар министарства просвете и црквених послова, објављује:

Кроз кратко вријеме изаћи ће из штампе мој рад под насловом: „*Кратак преглед рада на народној просвједи у Црној Гори од године 1800 до данас*“. Овим радом учинио сам покушај, да у јавном представим историјски развитак наших народних школа у означеном периоду. У њему сам извео све важније фазе, кроз које су наше народне школе пролазиле. У њему сам обиљежио и све важније моменте, који су имали јачег утицаја на народну просвјету. Једном ријечи овај рад даје кратку, али врло јасну и прегледну слику свега онога, што се до данас урадило на народној просвјети. Писат је лаким разумљивим стилем, те ће бити од интереса за сваког иоле образованијег читаоца. При изради овог рада служило сам се искључиво непосредним изворима из архиве министарства просвете, те ће због тога имати и већу аутентичност од свих радова ове врсте, који су до данас излазили. Рад ће бити снабђен нарочитим прилозима у којима ће тачно бити извдени статистички подаци о школама, учитељима и ученицима. Заједно с прилозима рад ће изијети око шест штампаних табака и коштаће 1 перпер. Молим све своје другове, пријатеље и познанике да се за прикупљање претплата што више заузму.

Српска Књижевна Заеруга. Књиге XIX. кола готове су и разаслаће се кроз двије недјеље (од 1. октобра) оним редом којим су стигли задругарски улози. Моле се повјереници, да, према добивеноме позиву на упис, покупе и пошаљу што прије задругарске улоге. Повјереници ван Србине могу улоге послати и у Земун (poste restante), али је боље да их пошаљу непосредно у Биоград, јер ће тако књиге брже добити.

Позив на претплату. Тодор П. Станковић, пређашњи генерални консул објављује да је дао у штампу: *Путне биљешке из Старој Србији од 1871. до 1898. године* са подацима ове садржине: први одјељак: Пут од Приштине до Ђицана, Ђицане, Пут од Ђицана до Манастира Светог

Оца Прохора Пчињског, Манастир Свети Отац Прохор, Пут од Манастира Св. Оца Прохора преко Прешева, Бујановца и на крају у Ђицане а одакле преко Манастира Драганица у Ново Брдо, С Новог Брда у Ђицане и опис села, која се налазе између Ђицана, Новог Брда, Криве Ријеке и Мораве, Поново у Ђицану, пут од Ђицана у Феризовић и опис села која се налазе између Ђицана, Горње Мораве и планине Жеговца, Села између Карадага (Скопске Црне Горе) и Мораве почев од села Угљара па до моравиог извора у тако званој Горњој Морави, Феризовић и одакле пречи пут за Призрен, Сириниће, Шар и његов врх Љуботен, Из Феризовца у Неродимље, одакле у Манастир Св. Урош и преко Штимља и Ђицана на крају у Приштину.

Други одјељак: О Косову Пољу. Трећи одјељак: Пут од Приштине преко Вучитрне у Манастир Девич и одакле у манастир Соколицу код Митровице. Четврти одјељак: Пут од Приштине до Пљеваља.

Књига од 12 штампаних табака биће готова крајем мјесеца септембра ове године. Цијена књизи је 1.60 динара. Ко пошће новце за осам примјерака, добија девету књигу бесплатно. Прегилата се шаље у Ниш писцу.

Коларчева задужбина наградила је овај спис са 600 динара.

Корисне биљешке

Мед као лијек. Код несанице узми прије легања 2 до 3 кашике меда. — 2.) Цијеп, која од гљива пале, треба дати помињану меда са соком од бијелог лука. — 3.) Код затвора треба пити топло млијеко медом заслађено. — 4.) Код чешћих болова кукова, смеса меда и негашена креча убрзо ће дати олакшице. — 5.) Код запаљена очију треба узети 1 дио меда и 2 дијела чисте воде на том течносту чешће очи испирати.

Мед за ране споља. Мед је не само љековит за унутарње болести нарочито грла и плућа, него је тако исто љековит и за спољашње болести нарочито за ране споља. Код опекотина, код ране од ватре, од убода, од удара или да смо се расјекали мед је бољи него ма какав фластер. Узме се чисто бијело опрано платно, да је мекало, па се двоструко или троструко превие према величини ране да исту добро покрије. Онда се она страна која ће на рану доћи намаже добром медом, па се превие на рану и прикоже да не спаде. Постави 4 до 5 саката гребанковити и послеје трећег превивања неће бити потреба више претплати. Овако се поступа ако је рана у месо и ако кошта није поврћена. Разумије се, да мед мора бити чист и добар.

Привреда

Мљекарство у бразилиским државама. У државама Бахију и Сагину не постоји мљекарство у овом смислу, какво је у Европи. Узрок томе лежи у тропској клими и рђавим саобраћајним приликама. За успешно мљекарење у овим државама на првом мјесту потребне су машине за прерађивање леда или фабрике леда. За сада има свега једна фабрика леда и то у главној вароши Бахиаи. Она дневно производи 2.000—2.500 кгр. леда. Лед стаје 400 рајса — 0.60 франака 1 кгр.

Варош Бахија у правом смислу оскудјева у млијеку, јер литар млијека стаје 800 раса — 1.20 франака. У унутрашњости земље цијена је млијеку за половину јефтинија.

Број говеди у земљи је доста велики. Али пошто се говеда искључиво употребљују за клање, а краве опет никад не музу, то у опште и млијека врло мало има. Стога се за справљање масла и сирева и не зна тамо. Има у овоме и изузетака, али су они веома ријетки. Баш и кад би се учинили покушаји да се производња млијека повећа у земљи, јавља се опет препријека, што нема велике потрошње, јер би се као једини потрошач могла узети само Бахија. Па и тамо кад би се слало млијеко, потребан је лед, а тога као што смо видјели нема. Овоме треба додати и високу тарифу на оно неколико железничких пруга и паробродских линија. Под оваким тешким околностима врло мало има изгледа за рентабилност мљекарства у овој земљи; бар за сада, док овакве прилике владају.

Поуке и савјети

Уништавање краве ваши. Уништавање краве ваши може се постићи двојак: предохраном и непосредним уништавањем.

За прво, нарочито је препоручљиво: мазање и прскање воћака кречним млије-

ком (— пловаче — крављег ђубрета и 1% креча), брижљиво његовање рапа, пажљиво отклањања дивљака и изданака. Непосредно уништавање је онда, кад се заражене гране одсјеку и униште. Као најбоље механичко средство за уништавање је: гњечење руком или чипшење заражених мјеста каквом четком, претресање земље око коријена заражених воћака у јесен ђубрење кречном прашином или осоком, да би се ваши које дијелом у земљи зимују, уништиле.

Хемија препоручује за уништавање краве ваши средство, које се састоји из: 3 кгр. дуванског сока, 2 1/2 кгр. сапуна и 1 кгр. зетина помијешано у 100 литара воде, или раствор, који се састоји 125 грама тврдога сапуна, 1 1/2 кгр. води и 1 кгр. петролеума.

За препоруку је такође и једно простије средство: у 100 литара воде дода се 1 кгр. зеленог сапуна, па се ово искува, затим се у том раствору дода 50 грама карбонне киселине.

Овим се раствором почев од новембра мјесеца прскају и мажу заражена мјеста, али то се чини прије по што се дрво окречи.

У мају мјесецу треба дрво пажљиво прегледати. Преглед, прскање и мазање треба преко цијелог лета вршити.

Даље треба један пут преко лjeta и у јесен жили прегледати, и ако се и на њима примијети крвава ваш, онда треба земљу око коријена откопати и жили са 1—2 кгр. кречног прашка посути, па их затим опет покрити.

Из бијела свијета

Колико има учитеља у Европи. Један шведски педагог израчунао је, да у Европи има учитеља један милион, а ученика 50 милиона. На једног учитеља долази просјечно 50 ученика. У Русији има 195.000, у Енглеској 177.500, у Њемачкој 168.000, а у Француској 159.000 учитеља. У овим државама има сразмјерно највише учитеља у Европи.

Вавилонска кула. Ту скоро био је састанак разних племена и народа у La Salle Avenue баптистичкој цркви у Чикагу. Четрнаест свештеника држало је кратке проповиједи на 14 различитих језика. Једни за другим долазили су како следеће: кинески, реп. Ђанг; афрички, реп. В. С. Брадан; чешки, реп. В. Краличек; мађарски, реп. М. Шварц; њемачки, реп. Јакоб Мејер; шведски, реп. Јон А. Свансон; норвешки, проф. Х. Гундерсон; персијски, реп. Х. О. Хатамасан; литвински, реп. Х. Редин; тајландски, реп. М. Спандаро; пољски, реп. А. Јанисевски; фински, реп. А. Ј. Стормане; дански, реп. А. Б. Хансон и енглески, реп. Ј. Ф. Монтагне. Овај састанак је био, да се покаже, дако се баптистичка вјера шири и како је ухватила корјен међу свим племенима и народима“.

ОГЛАСИ

Јавна благодарност

Овим путем потписани Одбор сматра за особиту дужност изазвати највећу благодарност браћи Врањанима и другим Црногорцима, који се из далеке гуљине — Америке — сјетили нашег храма св. Чудотворца Николе и послаше своје прилоге.

Хвала дародавцима и Милу Миловићу, као иницијатору таквог богоугодног дјела, који покупи 450 пер. 80 пара.

Нек би дао Бог, да се здраво врате у своју Домовину.

Врањина, 20. септембра 1910. год.

2—2

Црквени Одбор

Јављам путничком свијету да ће од данас моја кола сваког дана полазити у 8 сати изјутра с *Цетиња за Подгорицу*, а исто тако и на крају. Биљети се могу узети на Цетињу код *Блаже Братичевића*, а у Подгорици код *Браће Радојковића*, хотел „Балкан“.

Цијена мјесту 6 перпера.

3—3

Никола Кршикапа.

ОБЈАВА

Ко жели купити земље оранице и косачице у околини Никшића као и једну лијепу кућу на Цетињу нека се за услове као и детаљније информације обрати на адресу —

Цетиње, 15. септ. 1910

Александар Н. Матановић
адвокат.

3—5

(Катунска улица број 101)